

Bruxelles, 19. listopada 2026.
(OR. en)

14650/26

SOC 674
COH 165
ENER 664
EMPL 390
ENV 1255
ECOFIN 1332

ISHOD POSTUPAKA

Od:	Glavno tajništvo Vijeća
Za:	Delegacije
Predmet:	Preporuka Vijeća o borbi protiv stambene isključenosti, uključujući beskućništvo

Za delegacije se u Prilogu nalazi Preporuka Vijeća o navedenom predmetu, koje je Vijeće EPSCO odobrilo na sastanku 19. listopada 2026.

2026/0105 (NLE)

PREPORUKE VIJEĆA

o borbi protiv stambene isključenosti, uključujući beskućništvo

VIJEĆE EUROPSKE UNIJE,

uzimajući u obzir Ugovor o funkcioniranju Europske unije, a posebno njegov članak 292. u vezi s člankom 153. stavkom 1. točkom (j),

uzimajući u obzir prijedlog Europske komisije,

budući da:

- (1) U skladu s člankom 3. stavkom 3. Ugovora o Europskoj uniji Unija suzbija socijalnu isključenost i diskriminaciju te promiče socijalnu pravdu i zaštitu. U skladu s člankom 151. Ugovora o funkcioniranju Europske unije (UFEU) ciljevi su Unije i država članica, među ostalim, promicati zapošljavanje, poboljšanje životnih i radnih uvjeta, odgovarajuću socijalnu zaštitu i borbu protiv isključenosti.
- (2) Člankom 34. Povelje Europske unije o temeljnim pravima priznaje se i poštuje pravo na socijalnu pomoć i pomoć za stanovanje kako bi se svima koji nemaju dovoljno sredstava osigurao dostojan život, u skladu s pravilima utvrđenima pravom Unije te nacionalnim zakonodavstvima i praksom.

- (3) U članku 31. Europske socijalne povelje (revidirane)¹ potvrđuje se obveza svih strana da promiču pristup stanovanju adekvatnog standarda, sprečavaju i smanjuju beskućništvo kako bi se ono postupno iskorijenilo i osiguraju pristupačne cijene stanovanja za one koji nemaju dovoljno sredstava.
- (4) U studenome 2017. Europski parlament, Vijeće Europske unije i Komisija proglasili su europski stup socijalnih prava². Prema 19. načelu tog stupa pristup socijalnom stanovanju ili kvalitetna pomoć za stanovanje i zaštita od deložacije bit će zajamčeni onima kojima je to potrebno. U njemu se navodi i da beskućnicima treba osigurati adekvatno sklonište i usluge kako bi se promicala njihova socijalna uključenost.
- (5) U skladu sa Strategijom EU-a o pravima djeteta u Preporuci Vijeća (EU) 2021/1004 o uspostavi europskog jamstva za djecu³ države članice pozivaju se da osiguraju, među ostalim, učinkovit pristup adekvatnom stanovanju za djecu kojoj je potrebna pomoć, pri čemu se osobita pozornost posvećuje sprečavanju i rješavanju problema beskućništva među djecom i obiteljima. U Preporuci Vijeća od 30. siječnja 2023. o primjerenom minimalnom dohotku kojim se osigurava aktivno uključivanje⁴ preporučuje se kombiniranje primjerene potpore dohotku, uključivog tržišta rada i pristupa potpunim i osnovnim uslugama, uključujući stanovanje. U Preporuci Vijeća od 27. studenoga 2023. o razvoju okvirnih uvjeta za socijalnu ekonomiju⁵ države članice pozivaju se da prepoznaju i podupru ulogu socijalne ekonomije u osiguravanju pristupačnih i visokokvalitetnih socijalnih usluga i usluga skrbi te stanovanja, uzimajući u obzir i skupine u nepovoljnom položaju, u bliskoj suradnji s javno dostupnim socijalnim službama.

¹ <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list?module=treaty-detail&treatynum=163>.

² Međuinstitucijski proglas o europskom stupu socijalnih prava.

³ Preporuka Vijeća od 14. lipnja 2021. o uspostavi europskog jamstva za djecu (SL L 223, 22.6.2021., str. 14.).

⁴ Preporuka Vijeća od 30. siječnja 2023. o primjerenom minimalnom dohotku kojim se osigurava aktivno uključivanje (SL C 41, 3.2.2023., str. 1.).

⁵ Preporuka Vijeća od 27. studenoga 2023. o razvoju okvirnih uvjeta za socijalnu ekonomiju (SL C, C/2023/1344, 29.11.2023.).

- (6) U Strategiji za rodnu ravnopravnost 2026. – 2030.⁶ naglašava se da su žene posebno pogođene nesigurnim stambenim situacijama jer su prekomjerno zastupljene među samohranim roditeljima, starijim osobama i žrtvama rodno uvjetovanog nasilja. U Direktivi (EU) 2024/1385 o suzbijanju nasilja nad ženama i nasilja u obitelji⁷ države članice pozivaju se da osiguraju, među ostalim, da službe za potporu žrtvama pružaju informacije i potporu u pogledu pristupa stanovanju.
- (7) U Preporuci Vijeća od 12. ožujka 2021. o jednakosti, uključivanju i sudjelovanju Roma⁸ države članice pozivaju se da osiguraju jednako postupanje prema Romima u pristupu, među ostalim, adekvatnom desegregiranom stanovanju i osnovnim uslugama.⁹ U Strategiji o ravnopravnosti LGBTIQ+ osoba za razdoblje 2026. – 2030.¹⁰ naglašava se da diskriminacija i društvena neprihvaćenost doprinose visokim razinama siromaštva i beskućništva među LGBTIQ+ osobama. U komunikaciji naslovljenoj „Jačanje Strategije o pravima osoba s invaliditetom do 2030.” Komisija poziva na osiguravanje priuštivog i pristupačnog stanovanja za osobe s invaliditetom, u skladu s Konvencijom UN-a o pravima osoba s invaliditetom.

⁶ Komunikacija Komisije Europskom parlamentu, Vijeću, Europskom gospodarskom i socijalnom odboru i Odboru regija (COM(2026) 113 final): Strategija za rodnu ravnopravnost 2026. – 2030.

⁷ Direktiva 2024/1385 Europskog parlamenta i Vijeća od 14. svibnja 2024. o suzbijanju nasilja nad ženama i nasilja u obitelji (SL L, 2024/1385, 24.5.2024.).

⁸ Preporuka Vijeća od 12. ožujka 2021. o jednakosti, uključivanju i sudjelovanju Roma (SL C 93, 19.3.2021., str. 1.).

⁹ Dopunjena Komunikacijom Komisije Europskom parlamentu i Vijeću „Unija ravnopravnosti: strateški okvir EU-a za jednakost, uključivanje i sudjelovanje Roma” (COM(2020) 620 final).

¹⁰ Komunikacija Komisije Europskom parlamentu, Vijeću, Europskom gospodarskom i socijalnom odboru i Odboru regija „Unija ravnopravnosti: Strategija o ravnopravnosti LGBTIQ+ osoba za razdoblje 2026. – 2030.” (COM(2025) 725 final).

- (8) U Preporuci Vijeća od 8. prosinca 2022. o pristupu cjenovno pristupačnoj i visokokvalitetnoj dugotrajnoj skrbi¹¹ preporučuje se da države članice razviju i/ili poboljšaju formalne usluge dugotrajne skrbi, posebno kućnu njegu i skrb u zajednici. Stanovanje prilagođeno promjenjivim potrebama pojedinaca u pogledu skrbi temeljni je preduvjet za starenje u vlastitom domu, čime se omogućuje pružanje kućne njege i pomaže u tome da se izbjegne nepotrebna rezidencijalna skrb.
- (9) Direktivom (EU) 2024/1346 Europskog parlamenta i Vijeća o utvrđivanju standarda za prihvata tražitelja međunarodne zaštite¹² propisuje se da tražitelji međunarodne zaštite imaju pravo na materijalne uvjete prihvata koji uključuju smještaj, hranu, odjeću, proizvode za osobnu higijenu i naknadu za svakodnevne troškove, uz usklađene standarde u cijelom EU-u.
- (10) U članku 16. stavku 2. Direktive 2014/92/EU Europskog parlamenta i Vijeća o usporedivosti naknada povezanih s računima za plaćanje, prebacivanju računa za plaćanje i pristupu računima za plaćanje s osnovnim uslugama¹³ („Direktiva o računima za plaćanje”) propisuje se da su države članice obvezne osigurati da potrošači koji imaju zakonito boravište u Uniji, uključujući potrošače koji nemaju stalnu adresu, imaju pravo otvoriti i koristiti račun za plaćanje s osnovnim uslugama u kreditnim institucijama koje se nalaze na njihovu državnom području. Takvo pravo primjenjuje se neovisno o mjestu boravka potrošača.

¹¹ Preporuka Vijeća od 8. prosinca 2022. o pristupu cjenovno pristupačnoj visokokvalitetnoj dugotrajnoj skrbi (SL C 476, 15.12.2022., str. 1.).

¹² Direktiva (EU) 2024/1346 Europskog parlamenta i Vijeća od 14. svibnja 2024. o utvrđivanju standarda za prihvata tražitelja međunarodne zaštite (SL L, 2024/1346, 22.5.2024.).

¹³ Direktiva 2014/92/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 23. srpnja 2014. o usporedivosti naknada povezanih s računima za plaćanje, prebacivanju računa za plaćanje i pristupu računima za plaćanje s osnovnim uslugama (SL L 257, 28.8.2014., str. 214.).

- (11) Institucije EU-a, države članice, socijalni partneri i organizacije civilnog društva potpisali su 21. lipnja 2021. Lisabonsku deklaraciju o Europskoj platformi za borbu protiv beskućništva¹⁴. Svi potpisnici te deklaracije obvezali su se pokrenuti Europsku platformu za borbu protiv beskućništva u svrhu promicanja oblikovanja i provedbe integriranih pristupa usmjerenih na ljude koji se temelje na stanovanju i raditi na iskorjenjivanju beskućništva u Europskoj uniji do 2030. kako bi se ostvarili sljedeći ciljevi:
- i. nitko ne smije spavati na ulici jer nema pristupačan, siguran i primjeren smještaj za krizne situacije;
 - ii. nitko ne smije živjeti u hitnom ili privremenom smještaju dulje nego što je potrebno da prijeđe u trajni smještaj;
 - iii. nitko ne smije biti otpušten iz bilo koje ustanove (zatvora, bolnice, ustanove za skrb itd.), a da mu se ne ponudi odgovarajući smještaj;
 - iv. deložacije treba izbjegavati kad god je moguće, pri čemu nitko ne smije biti deložiran, a da mu se ne ponudi odgovarajući smještaj u slučaju potrebe;
 - v. nitko ne smije biti diskriminiran jer je beskućnik.
- (12) Europska platforma za borbu protiv beskućništva čvrst je okvir za suradnju u pitanjima beskućništva na razini EU-a. Služi kao suradnički forum za izgradnju znanja, uzajamno učenje i suradnju među državama članicama i dionicima, čime se doprinosi oblikovanju politika na temelju dokaza i jačanju provedbenih kapaciteta, među ostalim u vezi sa sprečavanjem i rješavanjem problema stambene isključenosti.

¹⁴ Lisabonska deklaracija o Europskoj platformi za borbu protiv beskućništva (21. lipnja 2021., Lisabon, Portugal).

- (13) U Deklaraciji iz La Hulpe¹⁵, potpisanoj 16. travnja 2024. na Konferenciji na visokoj razini o europskom stupu socijalnih prava, prepoznaje se da je beskućništvo i dalje problem u mnogim državama članicama te se poziva na poduzimanje daljnjih mjera za osiguravanje dostupnog, učinkovitog, zelenog i priuštivog socijalnog stanovanja kako bi se osiguralo stanovanje za sve, iskorijenilo beskućništvo i promicao pristup „stanovanje na prvom mjestu”. U Deklaraciji se prepoznaje i važnost Europske platforme za borbu protiv beskućništva.
- (14) U Rezoluciji koju je donio 24. studenoga 2020.¹⁶ Europski parlament naglasio je da je stanovanje temeljno ljudsko pravo i pozvao Komisiju i države članice da poduzmu jače mjere kako bi se do 2030. okončalo beskućništvo u EU-u. U Rezoluciji koju je donio 10. ožujka 2026.¹⁷ Europski parlament istaknuo je potrebu za europskim pristupom i rješenjima kako bi se osigurala dostupnost pristojnog i priuštivog stanovanja te je pozvao države članice da razviju i provedu strategije za smanjenje beskućništva koje se temelje na stanovanju. U toj se rezoluciji također poziva Komisiju da svojim politikama pruži potporu borbi protiv beskućništva i da prati napredak u tom području.

¹⁵ Deklaracija iz La Hulpe o budućnosti europskog stupa socijalnih prava (16. travnja 2024., La Hulpe, Belgija).

¹⁶ Rezolucija Europskog parlamenta od 24. studenoga 2020. o snižavanju stopa beskućništva u EU-u (2020/2802(RSP)).

¹⁷ Rezolucija Europskog parlamenta od 10. ožujka 2026. o stambenoj krizi u Europskoj uniji radi iznalaženja rješenja za pristojno, održivo i priuštivo stanovanje (2025/2070(INI)).

- (15) Provedbenom uredbom Komisije (EU) 2017/543 od 22. ožujka 2017.¹⁸ o utvrđivanju pravila za primjenu Uredbe (EZ) br. 763/2008 Europskog parlamenta i Vijeća o popisu stanovništva i stanova u pogledu tehničkih specifikacija tema i njihovih raščlanjivanja utvrđuju se statističke definicije za beskućništvo te je ona primjenjiva do kraja 2027. Od 2028. nadalje Uredbom (EU) 2025/2458 Europskog parlamenta i Vijeća od 26. studenoga 2025.¹⁹ o europskoj statistici o stanovništvu i stanovima pruža se novi pravni okvir za te definicije i predviđaju se, među ostalim, pilot-studije i studije izvedivosti.
- (16) Europski odbor regija je u Mišljenju o iskorjenjivanju beskućništva u Europskoj uniji²⁰, koje je donio 2. prosinca 2021., pozdravio pokretanje Platforme i istaknuo četiri važna područja njezina djelovanja, a to su uzajamno učenje, promicanje pristupa financiranju, prikupljanje podataka i praćenje politika te utvrđivanje obećavajućih inovacija i doprinosa njihovu širenju.
- (17) Europski odbor regija je u Mišljenju o oblikovanju okvira EU-a za nacionalne strategije za borbu protiv beskućništva na temelju načela „stanovanje na prvom mjestu”²¹, koje je donio 13. prosinca 2023., pozvao na razvoj strategije EU-a za beskućništvo, čime bi se omogućilo uključivanje nacionalnih politika za borbu protiv beskućništva u europski semestar. Također je predložio da bi se ta strategija trebala temeljiti na Preporuci Vijeća o beskućništvu.

¹⁸ Provedbena uredba Komisije (EU) 2017/543 od 22. ožujka 2017. o utvrđivanju pravila za primjenu Uredbe (EZ) br. 763/2008 Europskog parlamenta i Vijeća o popisu stanovništva i stanova u pogledu tehničkih specifikacija obilježja i njihovih raščlanjivanja (SL L 78, 23.3.2017., str. 13.).

¹⁹ Uredba (EU) 2025/2458 Europskog parlamenta i Vijeća od 26. studenoga 2025. o europskoj statistici o stanovništvu i stanovima, izmjeni Uredbe (EZ) br. 862/2007 i stavljanju izvan snage uredbi (EZ) br. 763/2008 i (EU) br. 1260/2013 (SL L, 2025/2458, 12.12.2025.).

²⁰ Mišljenje Europskog odbora regija – Iskorjenjivanje beskućništva u Europskoj uniji: lokalna i regionalna perspektiva (SL C 97, 28.2.2022., str. 26.).

²¹ Mišljenje 2023/01741 Europskog gospodarskog i socijalnog odbora o temi „Oblikovanje okvira EU-a za nacionalne strategije za borbu protiv beskućništva na temelju načela „stanovanje na prvom mjestu””.

- (18) U Zajedničkom izvješću o zapošljavanju za 2026.²² navodi se da bi države članice trebale poduzeti mjere za potporu pristupu priuštivom stanovanju, socijalnom stanovanju ili pomoći za adekvatno stanovanje, prema potrebi, za sprečavanje i rješavanje problema beskućništva kao najekstremnijeg oblika siromaštva, za rješavanje problema socijalne isključenosti integriranim strateškim pristupima usmjerenima na ljude koji se temelje na stanovanju te za promicanje obnove stambenih nekretnina i socijalnih stanova.
- (19) U Europskom planu za priuštivo stanovanje²³, koji je Komisija donijela 16. prosinca 2025., prepoznaje se da su neke skupine nerazmjerno pogođene sve većim troškovima stanovanja i ograničenim pristupom socijalnom i priuštivom stanovanju te da je beskućništvo trajan i višedimenzionalan problem protiv kojega se treba boriti rješenjima koja se temelje na stanovanju, kao što je pristup „stanovanje na prvom mjestu”, zajedno s integriranim pristupima borbi protiv siromaštva i isključenosti.
- (20) U prvoj Strategiji EU-a za borbu protiv siromaštva, koju je Komisija donijela 6. svibnja 2026., cijene stambenih nekretnina utvrđene su kao poseban izazov za osobe koje se nalaze u situaciji siromaštva ili su izložene riziku od siromaštva te se napominje da je pristup priuštivom, održivom i kvalitetnom stanovanju ključan preduvjet za integraciju u društvo i na tržište rada.
- (21) U UN-ovim ciljevima održivog razvoja do 2030., konkretno u ciljevima br. 1 i 11 poziva se na eliminaciju krajnjeg siromaštva, uključujući beskućništvo, svugdje i osiguravanje pristupa adekvatnom, sigurnom i priuštivom stanovanju za sve.
- (22) Beskućništvo je i dalje najekstremniji i najvidljiviji oblik siromaštva i socijalne isključenosti u Europskoj uniji. Pogađa pojedince i obitelji u svim državama članicama i ugrožava načela dostojanstva, jednakosti i socijalne pravde na kojima se Unija temelji. Unatoč svim dosad poduzetim mjerama, beskućništvo je u porastu u nekoliko država članica i procjenjuje se da u EU-u ima više od milijun beskućnika²⁴.

²² Europska komisija: Glavna uprava za zapošljavanje, socijalna pitanja i uključivanje, Zajedničko izvješće o zapošljavanju za 2026., kako ga je donijelo Vijeće EPSCO 9. ožujka 2026., Ured za publikacije Europske unije, 2026.

²³ Komunikacija Komisije Europskom parlamentu, Vijeću, Europskom gospodarskom i socijalnom odboru i Odboru regija (COM(2025) 1025 final) „Europski plan za priuštivo stanovanje”.

²⁴ Baza podataka OECD-a o priuštivom stanovanju | OECD.

- (23) Stambena isključenost odnosi se na nemogućnost pojedinca ili kućanstva da pristupi pristojnom i stabilnom stanovanju koje ispunjava osnovne standarde sigurnosti, pravne sigurnosti, dostupnosti i priuštivosti ili da ga zadrži. Beskućništvo je najočitiiji i najekstremniji oblik stambene isključenosti i uključuje osobe koje spavaju na otvorenom te u hitnom i privremenom smještaju za beskućnike. Međutim, stambena isključenost širi je pojam i uključuje one koji imaju krov nad glavom, ali žive u neadekvatnim ili nesigurnim uvjetima. Nesigurni uvjeti stanovanja su uvjeti u kojima su pojedinci izloženi riziku od nezakonite ili zakonite deložacije ili zlostavljanju u obitelji, ili su njihovi ugovori o najmu nestabilni. Neadekvatno stanovanje je ono u kojem pojedinci stanuju u nedovoljno kvalitetnim stambenim objektima koji ne pružaju osnovne uvjete jer su u lošem stanju ruševni, ekstremno prenapučeni ili neprilagođeni osobama s dodatnim potrebama, kao što su starije osobe ili osobe s invaliditetom ili potrebama za dugotrajnom skrbi. Ti stambeni objekti mogu biti u vrlo lošem stanju, ekstremno prenapučeni ili neprilagođeni osobama s dodatnim potrebama (kao što su starije osobe, osobe s invaliditetom i osobe kojima je potrebna dugotrajna skrb).
- (24) Stanovanje je ključna socijalna odrednica zdravlja, socijalne uključenosti i povezanog društva, a stambena nezbrinutost, loša kvaliteta stanovanja ili život u segregiranim stambenim okruženjima mogu nepovoljno utjecati na kvalitetu života, među ostalim na mentalno i fizičko zdravlje, dobrobit te mogućnosti zapošljavanja i obrazovanja pojedinaca i zajednica.
- (25) Stambena isključenost i beskućništvo posljedica su složene interakcije strukturnih, institucionalnih i osobnih čimbenika. Među njima su siromaštvo, nezaposlenost, nedostatak socijalnog i priuštivog stanovanja ili kvalitetne pomoći za stanovanje, diskriminacija, loše mentalno i fizičko zdravlje, zlouporaba opojnih sredstava i nasilje u obitelji.
- (26) U Uniji je 2024. gotovo 6 % osoba u dobi od 16 ili više godina koje su tražile smještaj u prethodnih pet godina izjavilo da se osjećalo diskriminirano barem jednom. Udio osoba koje su se osjećale diskriminirano bio je dvostruko veći za osobe izložene riziku od siromaštva ili socijalne isključenosti (10 %) u usporedbi s osobama koje nisu izložene tom riziku (5 %). Otprilike 17 % stanovništva Unije je 2024. živjelo je u prenapućenom smještaju.

- (27) Nedostatak socijalnog i priuštivog stanovanja velika je prepreka u borbi protiv stambene isključenosti i beskućništva. Od 2013. do 2024. nominalne cijene stambenih nekretnina povećale su se za više od 60 % u cijeloj Uniji te su rasle brže od dohotka kućanstava, pri čemu su se u nekoliko država članica u prosjeku povećale za više od 220 %. Istodobno su prosječne najamnine porasle za otprilike 20 % te se novi ugovori o najmu uglavnom sklapaju po znatno višim cijenama od prijašnjih, posebno u urbanim i turističkim područjima. Troškovi stanovanja, uključujući vodu, električnu energiju, grijanje i hlađenje, plin i druga goriva, povećali su se u 17 država članica u usporedbi s prosjekom Unije, pri čemu su se u nekim državama članicama povećali za više od 80 % u odnosu na prosjek EU-a, dok su se u 10 država članica smanjili.
- (28) Ponuda stambenih nekretnina nije mogla pratiti sve veću potražnju zbog, među ostalim, visokih troškova izgradnje, nedovoljno inovacija, manjka kvalificirane radne snage, migracija i prekomjerne birokracije. Konkretno, cijene izgradnje u Uniji povećale su se za 56 % od 2010. do 2024., pri čemu su se u nekim državama članicama povećale za više od 170 %. Broj izdanih građevinskih dozvola za stambene objekte smanjio se za 22 % od 2021. do 2024., a postojeći stambeni fond nije u potpunosti iskorišten, pri čemu je otprilike 20 % stambenih objekata u EU-u i dalje prazno ili nedovoljno iskorišteno (uključujući sezonske ili sekundarne stambene objekte i stambene jedinice kupljene kao ulaganja koje se ne koriste kao primarno boravište).

- (29) U tom je kontekstu povećanje ponude socijalnog i priuštivog stanovanja presudan element za rješavanje problema stambene isključenosti. Konkretno, potrebna su daljnja ulaganja kako bi se poduprla izgradnja novih stambenih objekata, obnova i, kad je to moguće, učinkovitija upotreba postojećih nedovoljno iskorištenih i praznih stambenih objekata, među ostalim poticanjem iznajmljivanja privatnih nekretnina i prenamjenom postojećeg fonda zgrada, npr. poslovnih zgrada. Revizija pravila o državnim potporama za usluge od općeg gospodarskog interesa u okviru Europskog plana za priuštivo stanovanje i Uredbe o preispitivanju fondova kohezijske politike EU-a u sredini programskog razdoblja²⁵ doprinosi razvoju poticajnog okvira za ulaganja u socijalno i priuštivo stanovanje (u okviru preispitivanja u sredini programskog razdoblja države članice i regije preraspodijelile su do ožujka 2026. najmanje 3,3 milijarde EUR za priuštivo i održivo stanovanje). Regulatorne fleksibilnosti u sredini programskog razdoblja i veća stopa sufinanciranja Unije za ulaganja u stanovanje dostupne su za potporu daljnjem reprogramiranju do razdoblja 2029. – 2030.
- (30) U skladu s načelima novog europskog Bauhausa pristup adekvatnom, održivom, priuštivom i kvalitetnom stanovanju trebalo bi smatrati dijelom šireg socijalnog i teritorijalnog ekosustava u okviru kojeg se podupiru uključenost, život u zajednici, mobilnost radne snage, pristup obrazovanju i osposobljavanju, zdravstvo, dugotrajna skrb, neovisan život i socijalna kohezija. Stambene politike djelotvornije su i stvaraju dodanu društvenu vrijednost ako se kombiniraju s mjerama prilagođenima lokalnom kontekstu te infrastrukturom i uslugama zajednice i ako su oblikovane za promicanje uključivih i održivih četvrti koje zadovoljavaju potrebe stanovnika.

²⁵ Uredba (EU) 2025/1914 Europskog parlamenta i Vijeća od 18. rujna 2025. o izmjeni uredbi (EU) 2021/1058 i (EU) 2021/1056 u pogledu posebnih mjera za svladavanje strateških izazova u kontekstu preispitivanja u sredini programskog razdoblja (SL L, 2025/1914, 19.9.2025.).

- (31) Kako bi povećale ponudu i priuštivost, države članice mogu, ovisno o nacionalnim okolnostima, iskoristiti razne modele stanovanja, uključujući socijalno i javno stanovanje, neprofitni najam i niskoprofitno stanovanje, stambene zadruge, agencije za socijalni najam i druge neprofitne modele ili modele od javnog interesa. Ti modeli, koje često provode organizacije socijalne ekonomije, mogu doprinijeti dugoročnoj priuštivosti, smanjiti mogućnost štetnih špekulacija i pomoći da se bolje iskoriste postojeći stambeni objekti, zemljišta i investicijska sredstva. Inovativni koncepti kohabitacije, uključujući međugeneracijski suživot, zajedničko stanovanje i dijeljenje prostora, također mogu pomoći u rješavanju izazova u vezi s društvenom izolacijom, nedovoljnom iskorištenosti zgrada i manjkom stambenih objekata na određenoj lokaciji. Uzajamno učenje može doprinijeti utvrđivanju uspješnih modela koji se već primjenjuju u drugim državama članicama.
- (32) Sustavi stanovanja mogu se razlikovati među državama članicama. U mnogim se državama članicama socijalno stanovanje pokazalo djelotvornim instrumentom, dok se u drugim državama članicama upotrebljavaju alternativni sustavi. Osim toga, koncepti kao što su socijalno stanovanje i priuštivo stanovanje različito se tumače u različitim državama članicama, što odražava nacionalne okolnosti i institucionalne okvire.
- (33) Za povećanje ponude socijalnog i priuštivog stanovanja potrebni su stabilni okviri za upravljanje i ulaganja, uključujući javno-privatna partnerstva, partnerstva od javnog interesa i nova, proširena javno-privatno-građanska partnerstva (usmjerena na integraciju potencijalnih stanara). Važna je suradnja javnih tijela, organizacija socijalne ekonomije, pružatelja usluga socijalnog i priuštivog stanovanja, privatnih stambenih investitora, obrazovnih ustanova, poslodavaca, financijskih institucija i drugih dionika. Mješovito financiranje, najamnina koja se temelji na troškovima, obnovljivi fondovi, javna jamstva, dugoročni najam na javnom zemljištu i drugi mehanizmi financiranja od javnog interesa mogu pomoći u mobilizaciji strpljivog kapitala i olakšati dugoročnu priuštivost. Osim toga, države članice ujedno mogu promicati i podupirati inovativne i uključive stambene projekte na temelju pristupa odozdo prema gore, u okviru kojih budući stanari zajednički planiraju i financiraju svoj stambeni projekt.

- (34) Stambena isključenost i beskućništvo mogu nerazmjerno utjecati na određene skupine stanovništva, a broj i sastav pogođenih osoba znatno se razlikuju ovisno o nacionalnim, regionalnim i lokalnim okolnostima. Određene osobe i skupine mogu se suočavati s posebnim i preklapajućim poteškoćama u pristupu stanovanju i biti izložene većem riziku od stambene isključenosti ili beskućništva. To može uključivati mlade (kao što su studenti koji si ne mogu priuštiti studentski smještaj ili mu ne mogu pristupiti ili oni koji napuštaju institucionalnu ili alternativnu skrb), nezaposlene osobe, osobe koje se nalaze u situaciji siromaštva unatoč zaposlenju, ranjive obitelji (uključujući samohrane roditelje i veće obitelji s djecom), žrtve rodno uvjetovanog nasilja i osobe koje su preživjele takvo nasilje, starije osobe u nesigurnoj stambenoj situaciji, osobe s invaliditetom i osobe s potrebama za dugotrajnom skrbi, Rome, osobe migrantskog podrijetla, osobe koje pripadaju rasnim ili etničkim manjinama i LGBTIQ+ osobe.
- (35) Sprečavanje stambene isključenosti i beskućništva, u kombinaciji s pristupom adekvatnom i sigurnom stanovanju i sveobuhvatnim uslugama potpore usmjerenima na ljude, kao što su integrirane socijalne usluge, neki su od najdjelotvornijih načina za iskorjenjivanje beskućništva. Države članice trebalo bi pozvati da pojačaju politike prevencije koje obuhvaćaju univerzalne preventivne mjere, rane intervencije namijenjene visokorizičnim skupinama, sprečavanje kriza za osobe i kućanstva kojima u skoroj budućnosti prijeti beskućništvo te hitne intervencije kako bi se osigurao pravodoban pristup privremenom smještaju.
- (36) Alati za ranu intervenciju kao što su posredovanje u otplati stanarina i hipoteka, savjetovanje o otplati duga, pravna pomoć u vezi s pravima najmoprimcima i najmodavaca, sustavi ranog upozoravanja i kratkoročna financijska potpora nisu jednako dostupni u svim državama članicama, a jačanje tih mehanizama presudno je za učinkovito sprečavanje stambene isključenosti.
- (37) Kako bi se spriječile prisilne deložacije²⁶ i pružila potpora tijekom preseljenja, treba uspostaviti pravedan pravni okvir za sigurnost najmoprimaca, stabilnost stanovanja i prava najmodavaca. Suradnja s lokalnim vlastima, socijalnim službama i službama za posredovanje, uključujući agencije za socijalni najam, mogu smanjiti rizik od beskućništva i olakšati prelasku.

²⁶ „Prisilne deložacije” kako ih je definirao Odbor UNHCR-a za gospodarska, socijalna i kulturna prava, opći komentar br. 7 (1997.) „The right to adequate housing: forced evictions” (Pravo na adekvatno stanovanje: prisilne deložacije) (20/05/97).

- (38) Pokazalo se da pristupi koji se temelje na stanovanju, uključujući model „stanovanje na prvom mjestu”, u okviru kojih se brz pristup dugoročnom i sigurnom smještaju kombinira s personaliziranim i integriranim uslugama potpore, uključujući socijalnu i zdravstvenu potporu te potporu zapošljavanju koje su prilagođene individualnim potrebama, postižu održive pozitivne rezultate u sprečavanju i smanjenju stambene isključenosti i beskućništva te promicanju socijalne i gospodarske integracije.
- (39) Administrativni zahtjevi za pristup pomoći, uključujući obvezu dostavljanja dokaza o stalnom boravištu, mogu stvoriti prepreke za osobe koje se nalaze u situaciji beskućništva ili osobe izložene stambenoj isključenosti. Uklanjanjem ili prilagodbom takvih zahtjeva, prema potrebi, može se povećati broj osoba koje koriste dostupnu potporu i pomoći u rješavanju temeljnih uzroka stambene isključenosti.
- (40) Sve veći troškovi stanovanja i ograničen pristup socijalnom i priuštivom stanovanju mogu otežati mobilnost na tržištu rada jer se pojedinci možda neće moći preseliti u područja u kojima postoje mogućnosti zapošljavanja. To može utjecati na konkurentnost i gospodarski rast. Rješavanje pitanja priuštivosti i dostupnosti stanovanja presudan je element pružanja potpore sudjelovanju na tržištu rada i osiguravanja učinkovitog funkcioniranja tržišta rada.
- (41) Razlike u definicijama, sustavima praćenja i metodologijama prikupljanja podataka koji se primjenjuju u državama članicama ograničavaju dostupnost usporedivih podataka o beskućništvu na razini Unije.
- (42) Pouzdani i relevantni podaci koji se redovito prikupljaju te statistički dokazi o stambenoj isključenosti i beskućništvu potrebni su za djelotvorno oblikovanje, praćenje i evaluaciju politika, čime se pridonosi procjeni napretka bez povećanja administrativnog opterećenja.
- (43) Za rješavanje problema stambene isključenosti i beskućništva potrebni su međusektorska koordinacija i višerazinsko upravljanje koje uključuje razinu Europske unije te nacionalnu, regionalnu i lokalnu razinu, kao i civilno društvo, organizacije socijalne ekonomije, pružatelje usluga stanovanja i osobe koje su proživjele beskućništvo.

- (44) Partnerstva s organizacijama koje nude potporu osobama koje se nalaze u situaciji beskućništva i osobama koje se suočavaju sa stambenom isključenosti u širem smislu mogu ojačati javne mjere za ponudu usluga kojima se potiče socijalna uključenost i omogućuju stabilna stambena rješenja za određene ciljne skupine. Organizacije socijalne ekonomije mogu pružanjem dodatnih usluga, kao što je integracija na tržište rada, pomoći da se takvim osobama omogući prelazak na stabilan život.
- (45) Da bi mjere za sprečavanje i smanjenje stambene isključenosti bile djelotvorne, potrebni su adekvatno i stabilno financiranje te učinkovito korištenje i koordinacija dostupnih financijskih sredstava Unije te nacionalnih, regionalnih i lokalnih financijskih sredstava, u skladu s nadležnostima i proračunskim okvirima država članica.
- (46) „ETHOS”, europska tipologija beskućništva i stambene isključenosti, razvijena je kao okvir za poboljšanje razumijevanja i mjerenja parametara beskućništva u Europi i kao „zajednički jezik” za transnacionalne razmjene o beskućništvu. ETHOS klasificira stambene situacije koje se smatraju oblicima beskućništva i stambene isključenosti, a to su:
- život bez krova nad glavom (bez skloništa, spavanje na otvorenom),
 - život bez stana/kuće (osoba ima mjesto za spavanje, ali samo u prihvatilištu ili prenoćištu),
 - nesigurno stanovanje (izloženost riziku od teškog oblika isključenosti zbog nesigurnih najмова, deložacije, nasilja u obitelji, privremenog stanovanja kod obitelji/prijatelja),
 - neadekvatno stanovanje (u privremenom ili nekonvencionalnom smještaju, u neprimjerenim stambenim uvjetima, u uvjetima ekstremne prenapučenosti),

DONIJELO JE OVU PREPORUKU:

PREDMET

1. Ne dovodeći u pitanje nacionalne nadležnosti država članica, ovom se Preporukom pružaju smjernice za borbu protiv socijalne isključenosti, a posebno o:
 - (a) pružanju potpore državama članicama u sprečavanju i rješavanju problema stambene isključenosti, a posebno beskućništva;
 - (b) promicanju osmišljavanja, provedbe i poboljšanja nacionalnih, regionalnih i lokalnih strateških okvira koji su zasnovani na integriranim politikama koje su usmjerene na ljude i temelje se na stanovanju.

DEFINICIJE

2. Za potrebe ove Preporuke primjenjuju se sljedeće definicije:
 - (a) „stambena isključenost” znači situacije u kojima pojedinci ili kućanstva nemaju pristup adekvatnom i/ili sigurnom stanovanju. Obuhvaća prvenstveno osobe koje se nalaze u situaciji beskućništva (tj. osobe koje žive bez krova nad glavom ili trajnog doma) i one koji nesvojevoljno žive u nesigurnim stambenim situacijama, kao što su neadekvatni ili nesigurni stambeni objekti;
 - (b) „smještaj za krizne situacije” znači smještaj, kao što su prenoćišta, čija je glavna svrha zadovoljiti hitnu potrebu za skloništem i osnovne sanitarne uvjete;
 - (c) „privremeni smještaj” znači vremenski ograničen smještaj koji se pruža dok se traži dugoročno i sigurno stambeno rješenje;
 - (d) „pristupi koji se temelje na stanovanju” znači modeli politike i pružanja usluga u okviru kojih se prednost daje pružanju brzog pristupa adekvatnom, priuštivom, dugoročnom i sigurnom stanovanju, uz, prema potrebi, integrirane usluge potpore usmjerene na ljude za osiguravanje stabilnosti stanovanja i socijalne uključenosti, kao što je pristup „stanovanje na prvom mjestu”.

MEĐUSEKTORSKE PREPORUKE

3. Državama članicama preporučuje se da:

- (a) donesu, revidiraju ili nadgrade postojeće nacionalne i regionalne strateške okvire za borbu protiv stambene isključenosti i beskućništva na osnovi integriranih politika usmjerenih na ljude koje se temelje na stanovanju u skladu s ovom Preporukom, kako bi se pojačale mjere za iskorjenjivanje beskućništva u Europskoj uniji. To bi se trebalo postići uključivanjem i sudjelovanjem regionalnih i lokalnih vlasti i drugih relevantnih partnera, poštujući pritom raspodjelu nadležnosti unutar država članica;
- (b) definiraju, s obzirom na nacionalne kontekste, nesigurne stambene situacije, posebno uzimajući u obzir rizike od siromaštva ili socijalne isključenosti;
- (c) razviju prilagođene mjere za borbu protiv stambene isključenosti i beskućništva te usvoje pristup usmjeren na ljude koji se temelji na stanovanju i, prema potrebi, na načelu „stanovanje na prvom mjestu” i načelu novog europskog Bauhausa, uključujući participativno i uključivo projektiranje prilagođeno lokalnom kontekstu, uz pružanje integriranih usluga kao što su socijalna pomoć, zdravstvena skrb, dugotrajna skrb i uključivanje na tržište rada, u kombinaciji s pomoći za stanovanje;
- (d) utvrde relevantne, vremenski određene, ostvarive i mjerljive ciljeve u skladu s Lisabonskom deklaracijom, uključujući sljedeće:
 - i. svakoj osobi koja spava na otvorenom (koja živi u „primarnom beskućništvu”²⁷, odnosno spava na ulici bez skloništa koje bi se moglo smatrati stambenim prostorom) nudi se smještaj za krizne situacije;

²⁷ Provedbena uredba Komisije (EU) 2017/543 od 22. ožujka 2017. o utvrđivanju pravila za primjenu Uredbe (EZ) br. 763/2008 Europskog parlamenta i Vijeća o popisu stanovništva i stanova u pogledu tehničkih specifikacija obilježja i njihovih raščlanjivanja (SL L 78, 23.3.2017., str. 13.).

- ii. osobe koje žive u hitnom ili privremenom smještaju (koje žive u „sekundarnom beskućništvu”) ili osobe otpuštene iz bilo koje ustanove što je prije moguće dobivaju djelotvornu potporu za pristup dugoročnim i sigurnim stambenim rješenjima.

UTVRĐIVANJE OSOBA KOJE SE NALAZE U SITUACIJI STAMBENE ISKLJUČENOSTI ILI ONIH IZLOŽENIH RIZIKU OD STAMBENE ISKLJUČENOSTI

4. Državama članicama preporučuje se da:

- (a) pojačaju prikupljanje podataka o skupinama do kojih je teško doprijeti, uključujući osobe koje se nalaze u situaciji beskućništva, i trajne mehanizme praćenja tih skupina te bez prekomjernog administrativnog opterećenja izrađuju redovite, sveobuhvatne i usporedive podatke, uključujući, ako je to moguće i bez nerazmjernog opterećenja i troškova za države članice, raščlanjene statističke podatke o stambenoj isključenosti i beskućništvu na nacionalnoj, regionalnoj i lokalnoj razini, uz poštovanje pravila o zaštiti podataka i, ako je to moguće, upotrebom postojećih izvora podataka;
- (b) usklade kriterije za utvrđivanje osoba koje se nalaze u situaciji stambene isključenosti ili onih izloženih riziku od takve isključenosti koje koriste relevantne službe, kao što su socijalne službe, službe za zapošljavanje, obrazovanje, pravosuđe i zaštitu djece, te uspostave brzu, učinkovitu i pravodobnu razmjenu informacija među tim službama;
- (c) razmotre razvoj ili poboljšanje sustavâ ranog upozoravanja radi utvrđivanja kućanstava izloženih riziku od stambene isključenosti i pritom osiguraju pravodobno informiranje i preventivnu potporu; kvantificiraju i procijene stambene potrebe osoba koje se nalaze u situaciji beskućništva i osoba u nesigurnim stambenim situacijama; razviju prilagođene strategije za utvrđivanje onih koji su često nedovoljno evidentirani ili ostaju skriveni.

SPREČAVANJE STAMBENE ISKLJUČENOSTI

5. Državama članicama preporučuje se da:

- (a) u sklopu svojih strateških okvira pomognu onima koji su izloženi riziku od stambene isključenosti da zadrže adekvatan smještaj s pomoću ciljanih mjera, poput savjetovanja o dugu i stanovanju, sustavâ ranog upozoravanja, hitne pomoći za najam i posredovanja te drugih mjera ublažavanja, kao što je rješavanje problema energetske siromaštva; osiguraju dostupnost prilagođenog stanovanja te pristupačnost i razumnu prilagodbu za osobe s invaliditetom ili potrebama za dugotrajnom skrbi, i pritom izbjegnu nerazmjerno opterećenje za izgradnju i obnovu;
- (b) osiguraju pravodoban i djelotvoran pristup informacijama, posebno za osobe izložene riziku od stambene isključenosti, o dostupnim stambenim objektima i mjerama socijalne potpore i potpore dohotku te pomoći beskućnicima, među ostalim pružanjem informacija u pristupačnim formatima, te razmotre provedbu informiranja kako bi se smanjila neiskorištenost prava;
- (c) redovito prate i, prema potrebi, procjenjuju primjerenost potpore dohotku, uključujući naknade za stanovanje, u odnosu na troškove stanovanja, na primjer mehanizmima prilagodbe na temelju kretanja troškova. Pri procjeni primjerenosti treba u obzir uzeti potrebu za izbjegavanjem zamki siromaštva;
- (d) prema potrebi uspostave mehanizme za sprečavanje deložacija ranim i sustavnim intervencijama socijalnih službi, nadležnih pravosudnih tijela i drugih povezanih službi. Takve mjere mogu uključivati intenzivnu potporu osobama koje su izložene riziku od deložacije u upravljanju dospjelim neplaćenim najamninama i, ako se deložacija ne može izbjeći, aktivnu pomoć u pronalaženju alternativnog rješenja za stambeno zbrinjavanje prilagođenog potrebama dotične osobe ili kućanstva;

- (e) pojačaju preventivne i zaštitne mjere u vezi s prisilnim deložacijama, osobito za obitelji s djecom, pri čemu posebnu pozornost treba posvetiti kućanstvima sa samohranim roditeljem. Države članice trebale bi osigurati transparentne i pravodobne postupke kojima se poštuju proporcionalnost, zakonito postupanje i djelotvorni pravni lijekovi, uz poštovanje prava najmodavaca;
- (f) osiguraju da svako dijete ima adekvatan smještaj tako da omoguće pravodoban i prikladan alternativni smještaj kad je to potrebno, uz istodobno očuvanje jedinstva obitelji u najboljem interesu djeteta;
- (g) osiguraju da nijedno dijete ili mlada odrasla osoba ne napusti institucionalnu ili udomiteljsku skrb ako nema adekvatan smještaj i pristup sveobuhvatnim uslugama potpore, uključujući financijsku potporu i programe pripreme kako bi im se pomoglo u izlasku iz skrbi;
- (h) uspostave rano preventivno savjetovanje u obrazovnim ustanovama, na temelju, prema potrebi, postojećih usluga obrazovnog usmjeravanja, kao i u radnim ustanovama ili ustanovama za mlade kako bi se lakše otkrilo osobe u teškim životnim prilikama, spriječilo rano napuštanje školovanja te na taj način olakšalo odgovarajuće upućivanje nadležnim službama i spriječila stambena isključenost među djecom i mladima;
- i. osiguraju dostupnost savjetovanja i socijalne potpore za starije osobe i osobe s invaliditetom kako bi se spriječila stambena isključenost;
- (j) osiguraju jednako postupanje prema osobama izloženima riziku od diskriminacije kad je riječ o pristupu adekvatnom smještaju i osnovnim uslugama u svim stambenim objektima;
- (k) pružaju pravodobnu personaliziranu potporu osobama koje napuštaju ustanove, kao što su zatvori, bolnice, centri za smještaj za podnositelje zahtjeva za međunarodnu zaštitu i ustanove za skrb, kako bi im se osigurao dugoročni smještaj. To uključuje osobe sa znatnim potrebama u vezi s mentalnim zdravljem, zlouporabom opojnih sredstava ili dugotrajnom skrbi. U tu bi svrhu države članice mogle poticati međusektorske protokole o otpuštanju koji uključuju nadležna javna tijela i relevantne pružatelje usluga te pojačane mjere potpore usmjerene na prevenciju bilo kakvih poremećaja u modelima pružanja skrbi.

POTPORA OSOBAMA KOJE SE NALAZE U SITUACIJI BESKUĆNIŠTVA

6. Kako bi se skratilo vrijeme u kojem osobe žive u beskućništvu ili koriste hitni ili privremeni smještaj, državama članicama preporučuje se da pruže integriranu i pristupačnu potporu usmjerenu na ljude na sljedeći način:
- (a) pristupačnim i uključivim sustavima potpore, uključujući, na primjer, procjenu pojedinačnih potreba, prilagođene planove potpore, posebne potporne funkcije (kao što su voditelji predmeta i savjetnici za stanovanje) i upravljanje predmetom u najsloženijim slučajevima; timovima za informiranje i multidisciplinarnim timovima u zajednici koji uključuju zdravstvene djelatnike i djelatnike u području skrbi, socijalne radnike i banke hrane. Timovi za informiranje također bi mogli pružati informacije i smjernice za pomoć u pristupu pravima, osnovnim uslugama, matičnoj evidenciji i dokumentaciji, obrazovanju i integraciji na tržište rada;
 - (b) osiguravanjem da se svim mjerama javnog reda koje se odnose na javne prostore poštuju dostojanstvo i temeljna prava osoba koje se nalaze u situaciji beskućništva;
 - (c) standardima koji osiguravaju dosljedne i visokokvalitetne usluge potpore, uključujući posebnu potporu za djecu;
 - (d) pristupom „sve na jednom mjestu” uz pravodobno i pojednostavnjeno upućivanje relevantnim agencijama za socijalnu sigurnost, socijalnu pomoć te socijalne i zdravstvene usluge kojima je lako pristupiti;
 - (e) sustavima potpore koji pomažu u sprečavanju nepotrebnog razdvajanja obitelji u najboljem interesu djeteta i osiguravaju da nijedno dijete ne ostane bez krova nad glavom ili u skloništima za hitne slučajeve, privremenom smještaju ili drugim oblicima beskućništva;
 - (f) aktivnom potporom zapošljavanju, među ostalim olakšavanjem prijave službama za zapošljavanje i razvojem personaliziranih načina zapošljavanja, pružanjem socijalne potpore i potpore za očuvanje radnih mjesta te potpore poslodavcima;

- (g) osiguravanjem da su osobe koje se nalaze u situaciji beskućništva informirane o tome da na temelju zakonodavstva Unije²⁸ imaju pravo otvoriti i koristiti račun za plaćanje s osnovnim uslugama u kreditnim institucijama koje se nalaze na državnom području države članice u kojoj žive, bez obzira na to imaju li stalnu adresu;
- (h) proširenjem pristupa stabilnim stambenim rješenjima za osobe koje se nalaze u situaciji beskućništva, uključujući obitelji s djecom, putem suradnje s javnim i privatnim pružateljima stambenih usluga, agencijama za socijalni najam i uključivim mehanizmima raspodjele te putem kooperativnih modela i modela koji se provode u zajednici, uz odgovarajuće usluge potpore i promicanje koordinacije između organizacija u zajednici i agencija za javne usluge kako bi se spriječio prekid potpore nakon što se osigura stanovanje;
- i. osiguravanjem dostupnosti, sigurnosti i pristupačnosti hitnog i privremenog smještaja, uključujući odvojeni smještaj za muškarce i žene, kojim se pruža odgovarajuća potpora i zadovoljavaju potrebe svih osoba koje se nalaze u situaciji beskućništva, uključujući obitelji s djecom i žrtve obiteljskog i seksualnog nasilja, uz istodobno podupiranje njihova prelaska na stabilno stanovanje;
- (j) prepoznavanjem i podupiranjem uloge osoba s iskustvom beskućništva u povećanju povjerenja, pristupa i učinkovitosti mjera službi za potporu, kao i mjera kojima se olakšava pristup socijalnoj uključenosti i stanovanju;
- (k) mjerama za sprečavanje i suzbijanje stigmatizacije i diskriminirajućih praksi u pristupu stanovanju, kao što su transparentni kriteriji za liste čekanja za socijalno stanovanje, osposobljavanje stručnjaka za stanovanje za sprečavanje pristranosti i usluge potpore najomprimcima koji su izloženi diskriminaciji;

²⁸ Direktiva 2014/92/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 23. srpnja 2014. o usporedivosti naknada povezanih s računima za plaćanje, prebacivanju računa za plaćanje i pristupu računima za plaćanje s osnovnim uslugama (SL L 257, 28.8.2014., str. 214.).

- (1) jačanjem usluga socijalne potpore koje se temelje na informiranju i koordinacije između usluga zajednice i javnih usluga za osobe koje žive u neformalnim naseljima kako bi se poboljšao pristup stabilnom i sigurnom stanovanju.

PRISTUP ADEKVATNIM I SIGURNIM STAMBENIM RJEŠENJIMA

7. Državama članicama preporučuje se da povećaju ponudu socijalnih i priuštivih stambenih nekretnina kao odgovor na demografske potrebe, manjak stambenih nekretnina na lokalnoj razini i teritorijalne razlike, posebno:
 - (a) promicanjem uvjeta dugoročnog najma za privatne najmodavce i najmoprimce:
 - osiguravanjem pravnog okvira kojim se olakšava sigurna i funkcionalna primjena ugovora o dugoročnom najmu,
 - omogućivanjem, prema potrebi, ciljane primjene razmjernih financijskih poticaja za najmodavce kako bi se ponudila dugoročna, priuštiva i sigurna stambena rješenja, posebno za obitelji s djecom i mlade,
 - poboljšanjem pravne jasnoće i učinkovitosti relevantnih postupaka deložacije i
 - uravnoteženjem fonda za dugoročni najam koji se upotrebljava za potrebe kratkoročnog najma ako je to propisno opravdano;
 - (b) osiguravanjem da mjere obnove, energetske učinkovitosti i obnove četvrti uključuju socijalne zaštitne mjere kako bi se spriječilo raseljavanje;
 - (c) poticanjem javnih i privatnih ulaganja u novogradnju, obnovu ili prenamjenu postojećih zgrada kako bi se povećao fond socijalnih i priuštivih stambenih objekata;
 - (d) omogućivanjem i podupiranjem modela priuštivog stanovanja, uključujući socijalno i javno stanovanje, stambene zadruge, niskoprofitna stambena udruženja, zaklade za zemljište u zajednici, kao i agencije za socijalni najam i druge niskoprofitne ili neprofitne pristupe;

- (e) promicanjem i širenjem inovativnih koncepata kohabitacije, kao što su zajednički životni prostori, klstersko stanovanje, zajedničko stanovanje i međugeneracijski oblici stanovanja, među ostalim sa zajedničkim objektima i, prema potrebi, uslugama potpore te olakšavanjem privremenih i prijelaznih modela stanovanja za studente i mlade, na primjer povezivanjem studenata sa stanarima nedovoljno iskorištenih stambenih objekata;
- (f) razmatranjem načina za poboljšanje nacionalnih, regionalnih i lokalnih postupaka planiranja i izdavanja dozvola radi brže izgradnje stambenih nekretnina, bez ugrožavanja standarda održivosti ili kvalitete stanovanja, uz istodobnu provedbu mjera za socijalnu uključenost i teritorijalnu koheziju, te smanjenjem administrativnih prepreka koje utječu na pružatelje građevinskih usluga, čime se, prema potrebi, podupire pravodobna izgradnja novih socijalnih i priuštivih stambenih objekata, primjerice korištenjem i mobilizacijom javnog zemljišta, uz istodobno osiguravanje njegove dobre povezanosti s osnovnim socioekonomskim uslugama i aktivnostima;
- (g) učinkovitijim korištenjem postojećeg stambenog fonda, posebno olakšavanjem prenamjene, obnove i ponovne uporabe postojećih zgrada te mobilizacijom praznih stanova i javnih objekata, uz što je moguće manje nepotrebnih rušenja, promičući pritom mjere čiji je cilj smanjiti prenapučenost i poboljšati kvalitetu stanovanja;
- (h) poboljšanjem dostupnosti skloništa i prijelaznog smještaja te pristupa njima dok ne budu dostupna dugoročna i stabilna stambena rješenja;
- i. uzimanjem u obzir učinaka događaja povezanih s klimom na stambenu ponudu, među ostalim u najudaljenijim regijama;
- (j) dodjelom određenog udjela novih stambenih nekretnina za socijalno i priuštivo stanovanje, u skladu s lokalnim stambenim potrebama;

8. Kako bi se dopunile mjere za povećanje ponude stambenih objekata, državama članicama preporučuje se da u okviru svojih nacionalnih strategija uspostave adekvatne, predvidive i održive okvire za financiranje i ulaganja. Državama članicama preporučuje se i da u potpunosti iskoriste dostupna financijska sredstva i financijske alate EU-a, uključujući predstojeću paneuropsku platformu za ulaganja u priuštivo i održivo stanovanje najavljen u Europskom planu za priuštivo stanovanje²⁹. Te mjere mogu doprinijeti optimalnom iskorištavanju nacionalnih i Unijinih resursa te povećati dugoročna, uključiva i priuštiva stambena rješenja, među ostalim:
- (a) usklađivanjem i koordinacijom resursa u politikama u području stanovanja, socijalne uključenosti, zapošljavanja, obrazovanja, zdravstva, dugotrajne skrbi, revitalizacije i obnove gradova radi povećanja usklađenosti i učinka politika;
 - (b) osiguravanjem da mjere koje se financiraju javnim sredstvima uključuju, prema potrebi, jasne uvjete u vezi s priuštivosti, dostupnosti, održivosti i uključivom dodjelom smještaja te povezanost s uslugama u zajednici;
 - (c) provedbom inovativnih modela financiranja, kao što su obnovljivi fondovi, investicijski fondovi s učinkom, mješovito financiranje i javna jamstva, uključujući modele najamnina na temelju troškova i zahtjeve u pogledu reinvestiranja, kako bi se poduprla dugoročna priuštivost ponude stambenih objekata i mobilizirao javni i privatni kapital za priuštivo i socijalno stanovanje;
 - (d) odvrćanjem od štetnog špekulativnog ponašanja na tržištu stambenih objekata, primjerice osmišljavanjem učinkovitih poreznih politika i poboljšanjem transparentnosti tržišta;
 - (e) podupiranjem razvoja projekata i tehničke pomoći za lokalne i regionalne vlasti, organizacije socijalne ekonomije i niskoprofitne ili neprofitne pružatelje usluga stanovanja;

²⁹ Komunikacija Komisije Europskom parlamentu, Vijeću, Europskom gospodarskom i socijalnom odboru i Odboru regija (COM(2025) 1025 final) „Europski plan za priuštivo stanovanje”.

- (f) promicanjem javno-privatnih partnerstava, među ostalim s lokalnim vlastima, visokim učilištima i ustanovama za osposobljavanje, poslodavcima, pružateljima usluga stanovanja i organizacijama socijalne ekonomije kako bi se osiguralo socijalno i priuštivo stanovanje, uključujući stambene projekte za studente, pripravnike i naučnike te stambene projekte mješovite namjene;
- (g) povećanjem ulaganja za potporu izgradnji i obnovi priuštivih i socijalnih stanova, među ostalim korištenjem financijskih instrumenata i mješovitog financiranja u okviru trenutačne kohezijske politike, uz istodobno iskorištavanje fleksibilnih mogućnosti u okviru preispitivanja tih politika u sredini programskog razdoblja³⁰ kako bi se sredstva EU-a preraspodijelila za priuštivo stanovanje i korištenjem preispitanih pravila o državnim potporama za usluge od općeg gospodarskog interesa³¹, koja sadržavaju posebne kategorije i za socijalno i za priuštivo stanovanje.

9. Državama članicama preporučuje se da podupru osobe koje se nalaze u situaciji stambene isključenosti u pristupu stabilnom stanovanju i njegovu zadržavanju tako da:

- (a) promiču pristup dugoročnom i sigurnom stanovanju, u skladu s pristupom koji se temelji na stanovanju, na primjer modelom „stanovanje na prvom mjestu”, održivim financiranjem i međusektorskom koordinacijom mjera;
- (b) uspostave adekvatne i prikladne integrirane službe za potporu koje se ne bave samo prelaskom na adekvatno i sigurno stanovanje, već i njegovim zadržavanjem. To bi moglo uključivati, primjerice, potporu za traženje smještaja, usavršavanje i prekvalifikaciju te potporu za pristup zapošljavanju i zadržavanje zaposlenja, financijsku i pravnu pomoć, osposobljavanje za stjecanje životnih vještina i naknadnu potporu kako bi se spriječilo da se pojedinci ponovno ne nađu u situaciji stambene isključenosti;

³⁰ Uredba (EU) 2025/1914 Europskog parlamenta i Vijeća od 18. rujna 2025. o izmjeni uredaba (EU) 2021/1058 i (EU) 2021/1056 u pogledu posebnih mjera za svladavanje strateških izazova u kontekstu preispitivanja u sredini programskog razdoblja (SL L, 2025/1914, 19.9.2025.).

³¹ [o Odluka Komisije \(EU\) 2025/2630 od 16. prosinca 2025. o primjeni članka 106. stavka 2. Ugovora o funkcioniranju Europske unije na državne potpore u obliku naknade za pružanje javnih usluga koje se dodjeljuju određenim poduzetnicima kojima je povjereno obavljanje usluga od općeg gospodarskog interesa i stavljanju izvan snage Odluke 2012/21/EU \(SL L, 2025/2630, 19.12.2025\).](#)

- (c) povećaju dostupnost adekvatnih stambenih rješenja za osobe koje se nalaze u situaciji stambene isključenosti, osobito za roditelje s djecom, te osiguraju da se takve osobe uzimaju u obzir i da im se daje prednost u okviru mehanizama dodjele socijalnih stanova;
 - (d) promiču pristup adekvatnoj financijskoj potpori kao što su jamstva za najam, zajmovi s niskom kamatom i naknade za stanovanje i pružaju lako dostupne informacije o tome kako dobiti takvu potporu i steći potrebnu financijsku pismenost.
10. Državama članicama preporučuje se da provedu ciljane mjere za potporu mladima s niskim dohotkom, uključujući studente, koji su izloženi stambenoj isključenosti, što može biti prepreka pristupu i završavanju visokog obrazovanja, strukovnog obrazovanja i osposobljavanja, kao i pripravništva ili programa naukovanja. Primjeri takvih mjera jesu:
- (a) uspostava i korištenje djelotvornih mreža između službi socijalne skrbi za mlade i općih službi socijalne skrbi kako bi se mladima pomoglo da pronađu adekvatna stambena rješenja koja zadovoljavaju njihove obiteljske i obrazovne potrebe te potrebe za zapošljavanjem;
 - (b) povećanje ponude priuštivog studentskog smještaja u blizini ustanova za obrazovanje i osposobljavanje, među ostalim za studente koji sudjeluju u studijskim razmjenama u okviru mobilnosti ili pripravništvu u inozemstvu;
 - (c) osiguravanje pristupačnih smjernica i praktične potpore radi savjetovanja i pružanja pomoći u vezi s pravima na najam i administrativnim postupcima, među ostalim putem centara za savjetovanje u obrazovnim ustanovama;
 - (d) osiguravanje fiskalnih i financijskih mjera, uključujući zajmove s niskim kamatama kako bi se studentima i mladima s ograničenim financijskim sredstvima pomoglo da osiguraju smještaj;
 - (e) poduzimanje ciljanih mjera za poboljšanje pristupa adekvatnom i priuštivom stanovanju za mlade koji su izloženi riziku od stambene isključenosti i koji žive u ruralnim i udaljenim područjima te područjima u nepovoljnom položaju.

11. Državama članicama preporučuje se da u svojim nacionalnim strateškim okvirima kombiniraju politike usmjerene na ljude i politike prilagođene lokalnom kontekstu (kao što su urbanističko planiranje i revitalizacija, lokalni gospodarski razvoj i prometne politike) kako bi se izbjegla neusklađenost između mogućnosti zapošljavanja i priuštivog stanovanja, posebno na područjima na kojima postoje slobodna radna mjesta.
12. Državama članicama preporučuje se da poduzmu mjere za potporu prilagodbi stanovanja za osobe s invaliditetom i starije osobe kojima je potrebna dugotrajna skrb, posebno za osobe izložene riziku od siromaštva. To bi im trebalo omogućiti da što dulje žive u vlastitim domovima i da ne budu stambeno isključeni. Te bi mjere trebale biti osmišljene tako da se izbjegnu nerazmjerna opterećenja u sektoru izgradnje i obnove. Takvim se mjerama promiču neovisno življenje i uključenost u zajednicu te se izbjegava stvaranje segregiranih životnih uvjeta.

PRAĆENJE, EVALUACIJA I UPRAVLJANJE

13. Državama članicama preporučuje se da:
 - (a) na temelju pokazatelja ishoda uspostave ciljne i razmjerne mehanizme praćenja i evaluacije radi ocjenjivanja djelotvornosti njihovih strategija za borbu protiv stambene isključenosti i beskućništva te radi, prema potrebi, prilagođavanja politike bez povećanja administrativnog opterećenja;
 - (b) svakih pet godina izvješćuju Komisiju o rezultatima svojih nacionalnih aktivnosti praćenja i o napretku ostvarenom u provedbi ove Preporuke, koristeći se, ako je to moguće, postojećim mehanizmima izvješćivanja;
 - (c) osiguraju djelotvorno višerazinsko upravljanje i koordinaciju među nacionalnim, regionalnim i lokalnim tijelima, kao i suradnju s relevantnim dionicima, uključujući sveučilišta, pružatelje strukovnog obrazovanja i osposobljavanja, lokalne poslodavce i civilno društvo, i organizacijama socijalne ekonomije te pružateljima usluga stanovanja;

- (d) pojednostavne pravne i administrativne okvire kako bi se smanjilo administrativno opterećenje i ubrzao i olakšao pristup stanovanju i povezanim socijalnim i zdravstvenim uslugama, uslugama u području obrazovanja i zapošljavanja te uslugama potpore u zajednici;
- (e) povećaju kapacitet i kvalitetu usluga za pružanje potpore osobama koje se nalaze u situaciji stambene isključenosti, među ostalim osposobljavanjem, jasnom raspodjelom odgovornosti i adekvatnim resursima za osoblje koje pruža te usluge;
- (f) pri osmišljavanju, provedbi i evaluaciji politika za sprečavanje i smanjenje stambene isključenosti i beskućništva osiguraju smisleno sudjelovanje osoba koje su proživjele stambenu isključenost i beskućništvo, organizacija civilnog društva i organizacija socijalne ekonomije, osobito na lokalnim razinama;
- (g) nastave surađivati s drugim državama članicama te s privatnim i javnim dionicima na različitim razinama kako bi se poduprla razmjena znanja, promicalo uzajamno učenje, dosljedno pružanje usluga, razmjena najboljih primjera iz prakse, djelotvorno oblikovanje i provedba politika u području stambene isključenosti;
- (h) aktivno doprinose radu Europske platforme za borbu protiv beskućništva kao ključnog foruma za koordinaciju, razmjenu i suradnju među državama članicama, regionalnim i lokalnim vlastima, Europskom komisijom, Europskim parlamentom, Europskim odborom regija, Europskim gospodarskim i socijalnim odborom i drugim relevantnim dionicima, među ostalim razmjenom znanja, izgradnjom dokaza, koordinacijom politika, uzajamnim učenjem i olakšavanjem pristupa financiranju te u sinergiji s radom Odbora za socijalnu zaštitu i radom Europskog saveza za stanovanje;
- i. promiču sudjelovanje socijalnih partnera i organizacija civilnog društva koji imaju ključnu ulogu u borbi protiv stambene isključenosti kako bi se osiguralo da politike EU-a odgovaraju stvarnom stanju, među ostalim uključivanjem osoba koje su proživjele stambenu isključenost.

14. Vijeće pozdravlja namjeru Komisije da:

- (a) olakšava i podupire rad Europske platforme za borbu protiv beskućništva:
 - i. u izradi višegodišnjih programa rada za potporu državama članicama u provedbi mjera utvrđenih u ovoj Preporuci;
 - ii. u nastavku aktivnosti uzajamnog učenja;
- (b) preispita napredak postignut u provedbi ove Preporuke i podnese izvješće Vijeću pet godina nakon njezina donošenja na temelju izvješća država članica;
- (c) intenzivira napore na podizanju svijesti i komunikaciji te poboljša širenje rezultata i primjera dobre prakse, među ostalim u pogledu upotrebe sredstava EU-a za rješavanje problema stambene isključenosti, na razini Unije te među državama članicama i relevantnim dionicima.

Sastavljeno u Bruxellesu

*Za Vijeće
Predsjednik/Predsjednica*